

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-4>

УДК 502.131.1:330.15:316.4

СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

SUSTAINABLE DEVELOPMENT: EVOLUTION OF DEFINITIONS AND CONTEMPORARY INTERPRETATIONS

Бездєтко Костянтин Сергійович

здобувач вищої освіти першого року навчання
ОНП «Економіка» третього освітньо-наукового рівня,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1409-3023>**Серьогіна Дар'я Олександрівна**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та маркетингу
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8795-199X>**Bezdyetko Kostyantyn, Serogina Daria**

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

У статті розглянуто еволюцію концепції сталого розвитку в міжнародному та українському науковому дискурсі. У процесі аналізу сформовано типологію наукових шкіл (екологічна, інституційна, критична, урбаністична, ноосферна тощо), розглянуто ключові підходи в США, ЄС, країнах Глобального Півдня та Україні, що дозволяє простежити розмаїття інтерпретацій та акцентів у розумінні сталого розвитку. Виокремлено основні бар'єри впровадження сталого розвитку в Україні. Запропоновано типологію інтерпретацій поняття та підготовлено підґрунтя для подальшого формулювання авторського визначення сталого розвитку в умовах повоєнної трансформації. Актуальність дослідження зумовлена потребою в адаптації глобальних підходів до локального контексту українських реалій, зокрема на рівні муніципального управління. Представлені результати можуть слугувати теоретичною основою для стратегічного планування, удосконалення політики сталого розвитку та розробки індикаторів моніторингу її впровадження на національному та регіональному рівнях.

Ключові слова: сталий розвиток, моделі сталого розвитку, економіка добробуту, стратегічне планування, екологічна рівновага.

The article explores the evolution of the concept of sustainable development in both international and Ukrainian academic discourses. The relevance of this study lies in the increasing complexity, variability, and contextualization of interpretations of sustainable development, especially in the framework of Ukraine's post-war reconstruction and adaptation to global sustainability standards. The research employs content analysis, typological structuring, and comparative methodology to investigate the key theoretical paradigms - including ecological, institutional, critical, urban, and noospheric approaches - that have shaped the global understanding of sustainable development. The study examines how these models have been localized and adapted within different geopolitical and socio-economic contexts, particularly in the USA, European Union, Global South, and Ukraine. The institutional and strategic challenges of implementing sustainability at both the national and municipal levels in Ukraine are also highlighted, with attention to decentralization, policy fragmentation, and weak coordination mechanisms. A typology of sustainable development approaches is proposed based on their conceptual priorities, implementation mechanisms, and integration with long-term strategic goals. The article emphasizes that traditional definitions of sustainable development often lack clarity and contextual flexibility, thus necessitating a revised theoretical framework suited to the current realities of Ukraine. This includes consideration of resilience, intergenerational justice, institutional capacity, and environmental equilibrium. The paper sets the groundwork for a follow-up study aimed at proposing an original definition of sustainable development that is theoretically grounded and practically applicable in the context

of Ukraine's transformational agenda and regional development strategies. Moreover, it highlights the relevance of integrating local governance perspectives and participatory mechanisms into sustainability frameworks to ensure long-term societal resilience.

Keywords: sustainable development, sustainable development models, well-being economy, strategic planning, ecological balance.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть концепція сталого розвитку набула статусу провідної парадигми у науковому та політичному дискурсах, що пояснюється необхідністю узгодження соціально-економічного зростання з потребами збереження довкілля та забезпечення міжпоколінної справедливості. Водночас у процесі поширення цієї концепції спостерігається її значна інтерпретаційна варіативність, що зумовлює неоднозначність реалізації політик сталого розвитку на національному та локальному рівнях. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах післявоєнного відновлення України, коли виклики соціальної згуртованості, економічної стабілізації та екологічної безпеки мають розв'язуватись у рамках єдиного стратегічного підходу до розвитку територій [8].

У науковій літературі сталий розвиток розглядається як багатовимірне явище, однак переважна частина існуючих підходів акцентує увагу або на еколого-економічному балансі, або на соціальних аспектах сталості, залишаючи поза увагою інституційний вимір, особливо на рівні місцевого самоврядування [2]. Брак цілісного підходу до інтеграції принципів сталого розвитку у практику стратегічного планування розвитку територій, відсутність адаптованих до українського контексту моделей, а також фрагментарність нормативно-правового забезпечення ускладнюють ефективне впровадження концепції сталості в Україні [6].

У зв'язку з цим постає необхідність поглибленого теоретико-методологічного аналізу еволюції поняття «сталий розвиток», узагальнення існуючих наукових шкіл та формулювання підходу, релевантного сучасним умовам трансформації суспільно-економічної системи України. Вирішення цього завдання дозволить не лише підвищити наукову визначеність у сфері сталого розвитку, а й створити концептуальну основу для розроблення практичних стратегій на муніципальному та регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика сталого розвитку є предметом численних міждисциплінарних досліджень у міжнародному науковому середовищі. У класичному підході, закладеному у доповіді

WCED (1987), акцент зроблено на міжпоколінній справедливості [21]. Подальший розвиток концепції знайшов відображення у дихотомії weak/strong sustainability Ноймайера [18], у трикомпонентній моделі сталості (економіка–екологія–соціум) Гіддінгса [16], а також у системному та інституційному аналізі [13]. Значний внесок у переосмислення цінностей сталого розвитку зробили представники критичних та альтернативних парадигм, зокрема Raworth з концепцією «економіки рогалика» [20] – з філософсько-аксіологічною типологією підходів.

В українському науковому полі дослідження сталого розвитку здійснювались у кількох напрямках. Мельник Л.Г. розвинув ноосферну модель сталого розвитку як еволюцію національної еколого-економічної думки [5]. Шевчук В.М. досліджував інституційні засади сталості, зокрема у контексті екологічного права [10]. Манжула О. і Хлобистов Є.В. зосереджувались на інтеграції екологічної політики у державне управління [4]. Алимов І.О. аналізував особливості регіонального управління у контексті Цілей сталого розвитку [1]. Бицюра О.Є. запропонував урбаністичне бачення сталості, акцентуючи на містах як просторах стійкого розвитку [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив теоретичних і прикладних досліджень, у науковому дискурсі досі бракує комплексної типологізації парадигм сталого розвитку з урахуванням їх еволюції в різних країнах і регіонах світу [11]. Недостатньо опрацьованим залишається локальний вимір сталості, зокрема в контексті української децентралізації, післявоєнної трансформації та євроінтеграційного курсу [6; 7]. Вітчизняні підходи часто ґрунтуються на запозичених моделях і не враховують специфіку територіального управління, інституційну спроможність громад і потребу стратегічного переосмислення управлінських механізмів [9]. Також не сформовано сучасного авторського визначення сталого розвитку, релевантного викликам і перспективам України у посткризовий період.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є аналіз еволюції наукових підходів до визначення

поняття «сталий розвиток» та виявлення ключових тенденцій у сучасних інтерпретаціях концепції, з акцентом на український науковий та практичний контекст.

Для досягнення мети будуть використані такі методи: контент-аналіз наукових джерел, структурно-функціональний аналіз, порівняльно-історичний метод, а також аналіз нормативно-правової бази України у сфері сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття сталого розвитку є однією з ключових категорій сучасної соціально-економічної науки, оскільки воно інтегрує в собі міждисциплінарні підходи до вирішення глобальних проблем від зміни клімату до соціальної справедливості [14]. Концепція сталого розвитку, сформована у другій половині XX століття, поступово набула провідної ролі у формуванні стратегій розвитку на глобальному, національному та регіональному рівнях. Проте, попри її широке використання, наукові дебати щодо змісту, структури та практичного втілення сталого розвитку не втрачають актуальності.

Актуальність дослідження обумовлена не лише світовими викликами, а й особливою ситуацією в Україні, де реалізація принципів сталого розвитку тісно переплетена з викликами воєнного часу, процесами євроінтеграції, децентралізації, післякризового відновлення та трансформації економіки. У цьому контексті важливо дослідити, як еволюціонували підходи до розуміння сталого розвитку, які змістові акценти змінювалися в науковому дискурсі, а також проаналізувати сучасні інтерпретації, зокрема у працях українських дослідників.

Історичний контекст формування концепції сталого розвитку

Коріння концепції сталого розвитку сягає глибоко в історію, зокрема в ідеї гармонійного співіснування людини з природою, що були притаманні ще філософським традиціям античності та східним вченням. Проте як наукова та політична категорія сталий розвиток почав формуватися лише в другій половині XX століття – у відповідь на загострення глобальних екологічних проблем та усвідомлення обмеженості природних ресурсів.

Одним із перших документів, що заклали підґрунтя для формування концепції сталого розвитку, стала доповідь Римського клубу «Межі зростання» (1972), в якій через математичне моделювання було показано, що без зміни підходів до економічного зростання

людство неминуче зіткнеться з екологічною та соціальною катастрофою. Ця доповідь започаткувала глобальну дискусію щодо необхідності перегляду цінностей індустріального розвитку та запровадження принципів довгострокового планування з урахуванням екологічної рівноваги [18].

Наступним етапом у становленні концепції сталого розвитку стала діяльність Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку під головуванням Ґру Гарлем Брундтланд, результатом якої стала публікація доповіді «Наше спільне майбутнє» у 1987р. Вперше офіційно було дано визначення сталого розвитку, яке згодом стало класичним: розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без загрози для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [21].

На Саміті Землі в Ріо-де-Жанейро (1992) концепція отримала широке міжнародне визнання: була прийнята Декларація Ріо, Порядок денний на XXI століття (Agenda 21) та створено Комісію з сталого розвитку. Ці документи заклали основи практичної реалізації ідей сталого розвитку у глобальному масштабі [19].

У подальшому концепція еволюціонувала: від акценту на екологічній складовій до інтеграції економічних та соціальних аспектів. Визначальною подією стало прийняття ООН у 2015 році Порядку денного сталого розвитку до 2030 року (Agenda 2030), який включає 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань. Цей підхід закріпив розуміння сталого розвитку як інтегральної стратегії розвитку людства, що охоплює всі сфери суспільного життя [8].

Таким чином, концепція сталого розвитку пройшла складний шлях еволюції від попереджень екологів до стратегічного курсу глобального розвитку. Це зумовлює потребу в осмисленні, яким чином ці ідеї були сприйняті, адаптовані й інтерпретовані в українському науковому середовищі.

Еволюція концепції сталого розвитку: міжнародний досвід і науковий дискурс

Як уже було зазначено, концепція сталого розвитку пройшла тривалу еволюцію - від фокусування на екологічній безпеці до інтегрального стратегічного підходу до глобального розвитку. Проте важливо зауважити, що паралельно з політичним визнанням поняття тривало й наукове осмислення його сутності. У різних регіонах світу вчені запропонували відмінні трактування й моделі реалізації сталого розвитку - залежно від історичних пере-

думов, рівня економічного розвитку, соціальних очікувань і філософських традицій.

У США науковий підхід сформувався довкола ідей екологічної економіки. Г. Дейлі, один із засновників цієї школи, ще в 1970-х роках критикував концепцію безмежного економічного зростання в умовах обмежених ресурсів і закликав до впровадження «економіки стану рівноваги» [13]. Подальші дослідження посилювали роль біофізичних меж розвитку (Р. Костанса, М. Коммонс), а також інституційного дизайну сталих економічних систем.

У європейській традиції переважає міждисциплінарний підхід. Ф. Бієрманн сформував поняття «адаптивного управління сталим розвитком», яке враховує зміну клімату, біорізноманіття і складність глобального управління [12]. Дослідження О. Еденгофера зосереджуються на декарбонізації, енергетичному переході та необхідності зміни глобальних фінансових інструментів для досягнення кліматичних цілей.

Критичний підхід сформувався в країнах Глобального Півдня. А. Ескобар і А. Агравал розглядають сталий розвиток не тільки як інструмент екологічної модернізації, а як потенційний засіб відтворення неоколоніальних структур. Вони акцентують на локальних знаннях, самоорганізації громад, культурній сталісті та праві на розвиток згідно з власними цінностями [14].

На цьому тлі український дискурс вирізняється своєю динамікою – від адаптації глобальних рамок до пошуку власної моделі, що враховує складні трансформаційні умови, виклики війни, євроінтеграційні прагнення й особливості просторової організації країни.

Серед найвпливовіших вітчизняних авторів – Мельник Л.Г., який сформулював концепцію «економіки сталого типу», що спирається на ноосферне мислення, циркулярність і екологізацію виробництва [5]. Його підходи базуються на системі екоіндикаторів, оцінці ресурсної ефективності та зв'язку сталого розвитку з технологічними змінами.

Шевчук В.М. розглядає сталий розвиток з позицій еколого-інституційного підходу, акцентуючи увагу на необхідності оцінки природного капіталу та функціонуванні механізмів екологічної безпеки [10]. Його дослідження особливо актуальні в умовах війни, коли зростає ризик масштабної деградації природного середовища.

Манжула О. і Хлобистов Є.В. акцентують на правових і управлінських аспектах, про-

понуючи впровадження екологічного права в системи стратегічного планування, цифрову відкритість, громадський контроль і інституційні гарантії виконання екологічних зобов'язань [4].

Топчієв О.Г. розглядає просторові основи сталого розвитку, створюючи концепцію «екологічного простору регіону». Алимов І.О. розвиває регіональний вимір сталого розвитку, акцентуючи на управлінні ризиками, ресурсній автономії територій і ролі громад у прийнятті рішень [1].

Бицюра О.Є. фокусує увагу на сталому урбаністичному розвитку, розбудові громадських просторів, культурній спадщині та «м'якому впровадженні» екологічних стратегій через механізми місцевого самоврядування [2].

Ці наукові позиції дозволяють стверджувати, що в Україні формується власна модель сталого розвитку з такими ознаками, як: безпековий характер (в умовах війни і руйнувань), регіональна диференціація (через децентралізацію), поєднання класичних і новітніх інструментів управління (цифровізація, партисипація), прагнення до інституційної інтеграції з ЄС.

Для узагальнення ключових наукових підходів до розуміння та реалізації концепції сталого розвитку, доцільно виділити типові школи, їхніх представників, сильні сторони та обмеження. У таблиці 1 представлено систематизовану типологію як міжнародних, так і українських наукових орієнтацій.

Як видно з таблиці, різні підходи до сталого розвитку формують альтернативні акценти: від глобально-економічних моделей до культурної автономії й локальної практики. Якщо американські підходи тяжіють до біофізичної строгості й ринкових механізмів, а європейські – до інституційного комплексного управління, то критичні теорії фокусуються на деколонізації розвитку та знань. Український науковий ландшафт вирізняється адаптивністю, поєднанням стратегічного бачення з тактичними рішеннями, а також чіткою спрямованістю на трансформаційний і безпековий контекст.

Сталий розвиток в Україні: стратегічні орієнтири, виклики впровадження та перспективи трансформації

Попри глобальний характер концепції сталого розвитку, її втілення в кожній країні набуває національного виміру, визначеного соціально-економічним станом, політичними інститутами, історичними передумовами та

Таблиця 1

Розширена порівняльна характеристика підходів до сталого розвитку

Підхід / Школа	Ключові пред-ставники	Основні характеристики	Переваги	Обмеження / Виклики
1	2	3	4	5
Класичний екологічний (США)	H. Daly, R. Costanza	Розуміння сталості через біофізичні межі зростання; steady-state economy	Створює чітке понятійне поле для екологічного обмеження економіки. Пропонує обґрунтовані моделі переходу до збалансованого стану. Сприяє змінам у макроекономічній теорії та політиці.	Недостатній облік соціальних, культурних і політичних аспектів. Модель важко адаптується до складних суспільств.
Міждисциплінарний (ЄС)	F. Biermann, O. Edenhofer	Комплексний підхід: клімат, біорізноманіття, управління, соціальна політика	Забезпечує високий рівень інтеграції між політичними та науковими інститутами. Орієнтована на глобальні цілі та універсальні індикатори, з широким спектром інструментів впливу.	Складність імплементації на національному рівні через бюрократію, політичну волю та адміністративні бар'єри.
Критичний (Глобальний Південь)	A. Escobar, A. Agrawal	Альтернативне бачення розвитку; фокус на культурі, автономії, місцевих знаннях	Стимулює розвиток локальних політик, самодостатності та інклюзивності. Підвищує культурну релевантність сталого розвитку, сприяє правам спільнот і плюралізму знань.	Відсутність стійкої підтримки з боку держави. Ризик ізоляції альтернативних моделей поза межами офіційної політики.
Ноосферно-економічний (Україна)	L.H. Melnyk	Поєднання екологічної економіки з технологічною трансформацією; екоіндикатори	Забезпечує адаптацію глобальних принципів до національних реалій. Акцент на ресурсну ефективність і технологічну трансформацію.	Залежність від рівня екологічної освіти, управлінських спроможностей та технологічних ресурсів.
Інституційно-правовий (Україна)	O. Manzhula, Ye.V. Khlobystov	Екологічне право, стратегічна оцінка, цифрова відкритість, громадська участь	Посилює правовий механізм реалізації екологічної політики. Підвищує прозорість управління, активізує участь громадян у прийнятті рішень.	Низький рівень правової культури, слабкість механізмів контролю, політична нестабільність.
Географічно-просторовий (Україна)	O.H. Topchiiev	Фокус на просторову сталість: екозонування, структура регіону, демографія	Надає інструменти для просторового планування сталого розвитку. Сприяє цільовому розміщенню інфраструктури, раціональному використанню ресурсів.	Недостатня координація між секторами, відставання у використанні просторових даних, застарілі підходи.

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5
Регіонально-управлінський (Україна)	I.O. Alymov	Багаторівневе управління, ризик-менеджмент, локальна автономія	Підвищує спроможність територій до реагування на загрози. Сприяє розвитку місцевої політики, партнерств і локальної ідентичності.	Брак кваліфікованих кадрів на місцевому рівні, нерівність у ресурсному забезпеченні, політична залежність.
Урбаністично-громадський (Україна)	O.Ye. Bytsyura	Сталий розвиток через урбаністику, культурну спадщину, локальні ініціативи	Дозволяє досягати соціальної згуртованості, урбаністичної інноваційності, збереження спадщини. Є зрозумілим та ефективним для реалізації на місцевому рівні.	Проектність рішень, залежність від грантів, складність масштабування, культурна фрагментація.

Джерело: сформовано на основі [1, 2, 5, 11, 13, 14]

культурними кодами. В Україні сталий розвиток – це не лише стратегічний дискурс, а й прагнення сформувати довготривалий вектор модернізації в умовах трансформаційного суспільства, децентралізації, війни та євроінтеграційного поступу. На цьому етапі концепція постає як інструмент не лише розвитку, а й відновлення, адаптації, безпеки й єдності.

На рівні національної політики фундамент для впровадження ідей сталого розвитку закладено в низці ключових документів. Основним є Стратегія сталого розвитку «Україна–2030», яка поєднує завдання соціальної, економічної та екологічної трансформації в єдину рамку [9]. Важливе значення мають Національна стратегія управління відходами до 2030 року [6], Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2030 року, а також Стратегія екологічної політики України на період до 2030 року, затверджена Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII.

Крім того, Україна з 2016 року є учасницею Глобальної ініціативи з впровадження Цілей сталого розвитку ООН (Agenda 2030), і вже в 2017 році офіційно затвердила національні цілі сталого розвитку, адаптовані до українських реалій [8]. У 2020 році Міністерством економіки та ПРООН була представлена добровільна національна доповідь щодо виконання ЦСР, у якій фіксуються прогрес і бар'єри у впровадженні [7].

Незважаючи на доволі насичену нормативну базу, питання реалізації принципів

сталого розвитку залишаються складними. На практиці ключову роль відіграють не лише центральні органи влади (Міністерство захисту довкілля, Міністерство розвитку громад, мінекономіки), а й органи місцевого самоврядування та регіональні агенції розвитку, які впроваджують локальні стратегії, наприклад – Плани дій сталого енергетичного розвитку та клімату (SECAPs) в межах ініціативи «Угода мерів».

Децентралізація, розпочата в 2014 році, кардинально змінила розподіл повноважень і зробила громади ключовими суб'єктами екологічної, енергетичної та соціальної політики. У низці ОТГ розроблено локальні програми переходу до сталої інфраструктури (теплової модернізації, використання ВДЕ, переробки відходів), а також стратегії інклюзивного просторового розвитку – з урахуванням соціальних груп, гендерного балансу та доступності.

Разом з тим, війна з Росією, яка триває з 2014 року і набула повномасштабного характеру в 2022 році, радикально ускладнила реалізацію принципів сталого розвитку. Сотні тисяч зруйнованих об'єктів інфраструктури, масштабне мінування, екологічні катастрофи в зоні бойових дій (особливо на Донбасі, в Харківській, Херсонській, Миколаївській областях), переміщення мільйонів людей, загибель біорізноманіття, виснаження ресурсів – усе це призвело до парадоксальної ситуації: сталий розвиток став не просто довгостроковою метою, а нагальною необхідністю для виживання.

У цьому контексті дедалі більшого значення набуває концепція “resilient recovery” – стійкого (адаптивного) відновлення, яка поєднує принципи гуманітарного реагування, післякризового планування, екологічної безпеки та соціальної інтеграції. Цей підхід підтримується низкою міжнародних організацій (UNDP, UNEP, World Bank) і вже частково застосовується в Україні при формуванні стратегій регіонального розвитку на 2021–2027 рр. [3].

Усвідомлення складності сучасного періоду формує нові підходи до практики сталого розвитку в Україні. У фокусі опиняються такі напрями, як зелена енергетика, цифрова трансформація публічних послуг, відновлюване будівництво, адаптація сільського господарства до змін клімату, освіта для сталого розвитку. За підтримки міжнародних партнерів ЄС, GIZ, USAID (до 2025р), UNDP реалізуються програми з підготовки кадрів для місцевих громад, проєкти з енергоефективності, водовідновлення, екотранспорту, інклюзивного планування тощо.

Особливу роль відіграє європейський вектор трансформації, який визначає стратегічну рамку змін. Угода про асоціацію з ЄС містить зобов'язання України гармонізувати екологічне законодавство, імплементувати Директиви ЄС з охорони довкілля, зміни клімату, відходів, оцінки впливу на довкілля (ОВД) і стратегічної екологічної оцінки (СЕО) [8]. У цьому контексті Європейський зелений курс (European Green Deal) виступає не лише як виклик, а й як можливість – модернізувати енергетику, зменшити викиди, реформувати промисловість, підтримати розвиток сталих міст [11].

Перспективним напрямом стає розвиток локалізованих моделей сталого розвитку, що враховують специфіку регіонів України – від Карпат до Донбасу. Ініціативи на кшталт «Зелена Буковина», «Сталий Хмельницький», «Енергонезалежна громада» свідчать про наявність інституційного потенціалу на місцевому рівні. Справжнім проривом є інтеграція принципів партисипації – широкої участі громадян, НУО, молоді у формуванні стратегій, що відповідає 16-й Цілі сталого розвитку: «Мир, справедливість і сильні інститути» [7].

Проте водночас зберігається низка системних викликів: фрагментація політик між секторами, дублювання повноважень, нестача

фінансування, недосконалість систем моніторингу. Особливо болісним є розрив між нормативною базою та її реалізацією. Усе це актуалізує питання не лише технічного впровадження, а й ціннісного переосмислення концепції сталого розвитку – в умовах, де війна, кризи та ризики стали новими визначальними обставинами.

Таким чином, сучасна інтерпретація сталого розвитку в українському контексті – це не копіювання західних моделей, а спроба синтезу глобальних принципів із локальною динамікою, воєнними реаліями та потребами відновлення. Ідея «сталості» трансформується в ідею «стійкості» (resilience), а сам розвиток – у пошук балансу між необхідністю негайного реагування та довготривалою візією. На перетині цих процесів народжується українська модель сталого розвитку – складна, недосконала, але живуча, гнучка й надзвичайно актуальна.

Висновки. Огляд історичної еволюції, наукових шкіл і українських практик сталого розвитку дозволяє зробити кілька концептуальних висновків, ключових теоретичних узагальнень. По-перше, концепція стала універсальною рамкою, однак унаслідок своєї гнучкості втратила чіткість: в різних контекстах вона має надто відмінне наповнення. По-друге, в Україні ця концепція природним чином зливається з дискурсом відновлення, безпеки та адаптивної стійкості – тобто розмиває границю між «розвитком» і «виживанням». По-третє, науковий ландшафт демонструє значну зрілість: наявність низки локалізованих підходів, інтеграцію із глобальними трендами, намагання поєднати ціннісний вимір з управлінською ефективністю.

Водночас актуалізується необхідність оновленого, концептуально цілісного та адаптованого до українських реалій тлумачення поняття «сталий розвиток». Йдеться про підхід, який враховує не лише міжпоколінну відповідальність і триєдину природу розвитку (економічну, екологічну та соціальну складові), а й інституційну спроможність, локальний контекст, а також здатність до адаптації та трансформації в умовах системної невизначеності й кризових викликів.

У цьому контексті завданням подальших наукових досліджень постає розробка визначення сталого розвитку, релевантного українським умовам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алимов І. О. Регіональна політика сталого розвитку: управлінський підхід. Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. 246 с.
2. Бицюра О. Є. Урбаністичні моделі сталого розвитку міст України. Тернопіль: Паляниця В. А., 2021. 180 с.
3. Кульчицька Н. Condition of decentralization and organizational legal forms of sustainable development of regions of Ukraine in the context of global experience. Chortkiv Economic Forum. *Актуальні проблеми розвитку регіонів*, № 12 (2021), 51–59.
4. Манжула О., Хлобистов Є. В. Екологічна політика сталого розвитку: правові механізми. Київ : НаУКМА, 2016. 172 с.
5. Мельник Л. Г. Ноосферна економіка: стратегія сталого розвитку. Суми : Університетська книга, 2003. 420 с.
6. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року. Верховна Рада України. URL: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC179491> (дата звернення: 25.05.2025)
7. Петруха С. Decentralization and sustainable development of rural areas: institutional regulation. *Economy of Agro-Industrial Complex*. 2022. №8. С. 91–102.
8. Сталій розвиток: Україна. Національна доповідь. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Sustainable%20Development%20Goals%20%282017%29.pdf> (дата звернення: 25.05.2025)
9. Стратегія сталого розвитку «Україна–2030». Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/sustainable-development-strategy-ukraine-2030> (дата звернення: 25.05.2025)
10. Шевчук В. М. Сталій розвиток та екологічна безпека: національний вимір. Київ : Рада, 2010. 264 с.
11. Anderson V., Gough W. A. (2022) A typology of nature-based solutions for sustainable development: An analysis of form, function, nomenclature, and associated applications. *Land*, vol. 11 (7), 1072 p. DOI: <https://doi.org/10.3390/land11071072> (accessed May 25, 2025)
12. Biermann F. (2014) *Earth system governance: World politics in the Anthropocene*. Cambridge, MA: MIT Press, 320 p.
13. Daly H. E. (1977) *Steady-state economics: Second edition with new essays*. Washington, DC: Island Press, 318 p.
14. Escobar A. (1995) *Encountering development: The making and unmaking of the Third World*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 290 p.
15. Gallopín G. C. (2003) A systems approach to sustainability and sustainable development. United Nations, ECLAC. Available at: <https://repositorio.cepal.org/handle/11362/5761> (accessed May 25, 2025)
16. Giddings B., Hopwood B., O'Brien G. (2002) *Environment, economy and society: Fitting them together*. Sustainable Development, vol. 10 (4), pp. 187–196.
17. Meadowcroft J. (2007) National sustainable development strategies: Features, challenges and reflexivity. *European Environment*, vol. 17 (3), pp. 152–163.
18. Neumayer E. (2003) *Weak versus strong sustainability: Exploring the limits of two opposing paradigms*. Cheltenham: Edward Elgar.
19. Papuziński A. (2019) Philosophical foundations of the sustainable development concept. *Problemy Ekorozwu – Problems of Sustainable Development*, vol. 14 (1), pp. 7–16.
20. Raworth K. (2017) *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. London: Random House.
21. World Commission on Environment and Development. (1987) Our common future. Available at: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (accessed May 25, 2025)

REFERENCES:

1. Alymov I. O. (2012) *Rehionalna polityka staloho rozvytku: upravlinskyi pidkhid* [Regional policy of sustainable development: managerial approach]. Donetsk: DonNUET, 246 p. (in Ukrainian)
2. Bytsiura O. Ye. (2021) *Urbanistychni modeli staloho rozvytku mist Ukrainy* [Urban development models of sustainable development of Ukrainian cities]. Ternopil: Palanytsia V. A., 180 p. (in Ukrainian)
3. Kulchytska N. (2021) *Condition of Decentralization and Organizational Legal Forms of Sustainable Development of Regions of Ukraine in the Context of Global Experience*. Chortkiv Economic Forum. Aktual'n'i problemi rozvitku ekonomiki regionu vol (12). (in Ukrainian)
4. Manzhuła O., Khlobystov Ye. V. (2016) *Ekolohichna polityka staloho rozvytku: pravovi mekhanizmy* [Ecological policy of sustainable development: legal mechanisms]. Kyiv: NaUKMA, 17 p. (in Ukrainian)
5. Melnyk L. H. (2003) *Noosferna ekonomika: stratehiia staloho rozvytku* [Noospheric economy: strategy for sustainable development]. Sumy: Universytetska knyha, 420 p. (in Ukrainian)

6. Natsionalna stratehiia upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku [National waste management strategy of Ukraine until 2030]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC179491> (accessed May 25, 2025)
7. Petrukha S. (2022) Decentralization and sustainable development of rural areas: institutional regulation. *Economy of Agro-Industrial Complex*, vol. (8), pp. 91–102.
8. Stalyi rozvytok: Ukraina. Natsionalna dopovid [Sustainable development: Ukraine. National report]. Available at: <https://mof.gov.ua/storage/files/Sustainable%20Development%20Goals%20%282017%29.pdf> (accessed May 25, 2025)
9. Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina–2030" [Sustainable Development Strategy "Ukraine–2030"]. UNDP Ukraine. Available at: <https://www.undp.org/ukraine/publications/sustainable-development-strategy-ukraine-2030> (accessed May 25, 2025)
10. Shevchuk V. M. (2010) *Stalyi rozvytok ta ekolohichna bezpeka: natsionalnyi vymir* [Sustainable development and ecological security: national dimension]. Kyiv: Rada, 264 p. (in Ukrainian)
11. Anderson V., Gough W. A. (2022) A typology of nature-based solutions for sustainable development: An analysis of form, function, nomenclature, and associated applications. *Land*, vol. 11(7), 1072 p. DOI: <https://doi.org/10.3390/land11071072> (accessed May 25, 2025)
12. Biermann F. (2014) *Earth system governance: World politics in the Anthropocene*. Cambridge, MA: MIT Press, 320 p.
13. Daly H. E. (1977) *Steady-state economics: Second edition with new essays*. Washington, DC: Island Press, 318 p.
14. Escobar A. (1995) *Encountering development: The making and unmaking of the Third World*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 290 p.
15. Gallopín G. C. (2003) A systems approach to sustainability and sustainable development. United Nations, ECLAC. Available at: <https://repositorio.cepal.org/handle/11362/5761> (accessed May 25, 2025)
16. Giddings B., Hopwood B., O'Brien G. (2002) *Environment, economy and society: Fitting them together*. Sustainable Development, vol. 10 (4), pp. 187–196.
17. Meadowcroft J. (2007) National sustainable development strategies: Features, challenges and reflexivity. *European Environment*, vol. 17 (3), pp. 152–163.
18. Neumayer E. (2003) *Weak versus strong sustainability: Exploring the limits of two opposing paradigms*. Cheltenham: Edward Elgar.
19. Papuziński A. (2019) Philosophical foundations of the sustainable development concept. *Problemy Ekorozwu – Problems of Sustainable Development*, vol. 14 (1), pp. 7–16.
20. Raworth K. (2017) *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. London: Random House.
21. World Commission on Environment and Development. (1987) Our common future. Available at: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (accessed May 25, 2025)